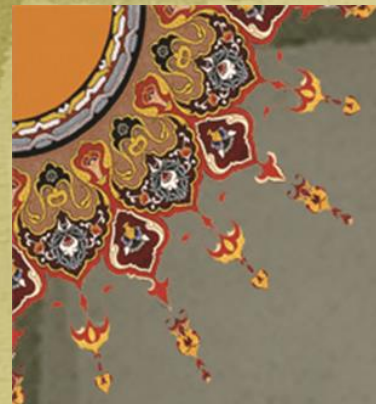

سورة الفاتحة

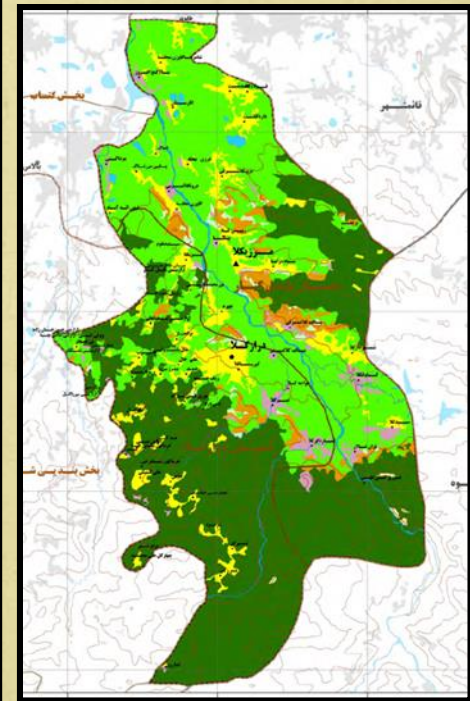
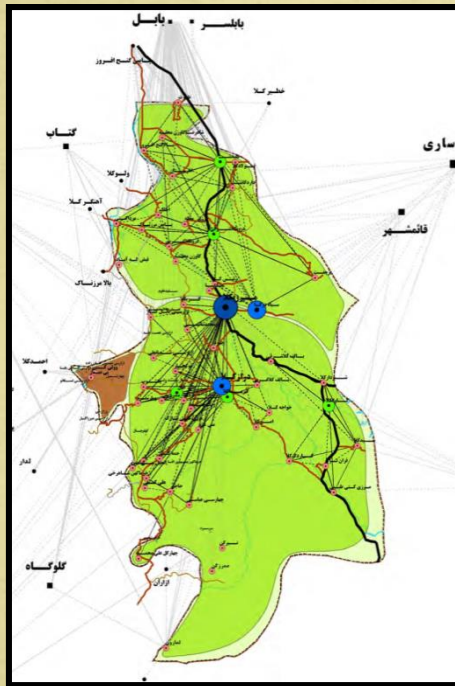

بنیاد مسکن انقلاب اسلامی

معاونت عمران روستایی

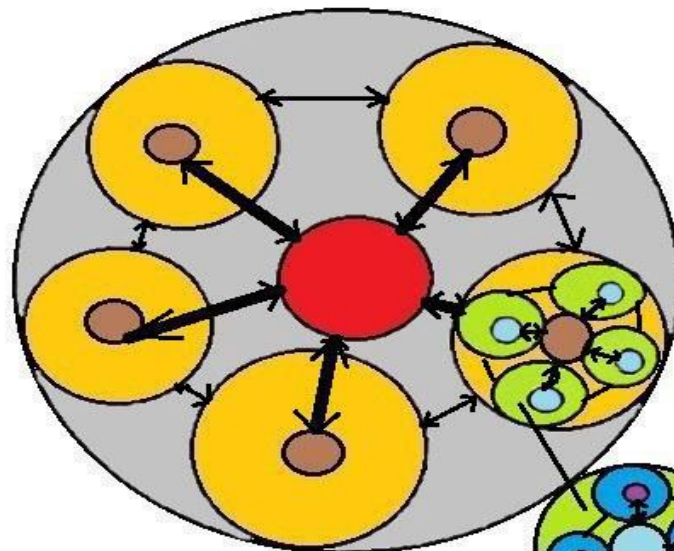
دوره آموزشی طرح توسعه منظومه روستایی

زنجان - آبان ماه ۱۳۹۷

معرفی طرح توسعه پایدار منظومه روستایی

سطوح مختلف تقسیمات کالبدی سرزمین

- عرصه سرزمینی
- مرکز سرزمینی
- منطقه
- مرکز منطقه ای
- ناحیه
- مرکز ناحیه ای
- منظومه
- مرکز منظومه
- مجموعه
- مرکز مجموعه
- روستا

تعریف طرح

طرح توسعه منظومه روستایی، طرحی است که به منظور توسعه یکپارچه، هماهنگ، فراگیر و پایدار سکونتگاههای روستایی از طریق انتظام فضایی منظومه در قالب شبکه‌های محلی و ناحیه‌ای و با تاکید بر روابط و پیوندهای روستایی- شهری تدوین شده است. افزون بر این، محتوای این طرح بر ترغیب حکمروایی محلی از طریق مشارکت مردمی و تقویت فعالیتها، روابط و مناسبات کارآمد اجتماعی- اقتصادی واحدهای سکونتگاهی منظومه، هم به لحاظ درونی و بین‌سکونتگاهی و هم از نظر برونی و بین منظومه‌ای تاکید می‌ورزد.

ماهیت طرح

این طرح که با توجه به ابعاد و جنبه‌های محیط طبیعی - بوم شناختی، کالبدی- فضایی، فرهنگی- اجتماعی و اقتصادی- سیاسی، به شناخت ظرفیتها و محدودیت های توسعه همه مراکز و کانونهای سکونتی و فعالیتی درون شبکه (در ارتباط با روابط درونی و برونی آنها) می‌پردازد، دارای ماهیتی یکپارچه و فرابخشی است

اهداف طرح

الف) هدف اصلی طرح، پیشرفت منظومه روستایی مبتنی بر اصول برنامه ریزی فضایی توسعه پایدار است.

ب) اهداف فرعی طرح به شرح زیر است

- بهره برداری سازگار و پایدار از منابع طبیعی-اکولوژیک محدود؛
- تقویت شبکه تعاملات اجتماعی؛
- تقویت مشارکت ذیمدخلان در فرایند توسعه منظومه؛
- تقویت اقتصاد محلی در پیوند و همگرایی با توسعه منطقه ای و ملی؛
- انتظام فضایی شبکه‌ای منظومه هماهنگ با منظومه های مجاور(با نگاه یکپارچه به شهر و روستا)؛
- تدوین چارچوبهای لازم برای مدیریت کارآمد پیشرفت منظومه روستایی؛ و
- هماهنگی فرابخشی و بین بخشی برنامه های دستگانه های مرتبط.

مبانی قانونی تهیه طرحهای توسعه پایدار منظومه های روستایی

۱- سند عمران شهری و روستایی برنامه دوم توسعه:

□ تهیه و اجرای طرحهای تجمیع روستاهای پراکنده

□ تهیه طرحهای ساماندهی روستاهای پراکنده

۲- جزء ۵ بند الف ماده ۱۳۷ قانون برنامه سوم توسعه:

□ ساماندهی فضاها و سکونت گاههای روستائی به منظور توسعه هماهنگ و موزون فعالیتهای کشاورزی، صنعتی و خدماتی، از طریق توزیع مناسب جمعیت و استقرار بهینه خدمات در محیط های روستایی و حمایت از اجرای آن.

۳- سند فرابخشی توسعه روستایی برنامه چهارم توسعه:

□ تقویت زیرساختهای اجتماعی-اقتصادی براساس استانداردها و الگوی مصوب در مناطق روستایی

□ بازنگری در ضوابط و استانداردهای خدمات رسانی روستایی متناسب با شرایط سرزمینی، منطقه ای و محلی

۴- بند ح ماده ۱۹۴ قانون برنامه پنجم توسعه:

□ ساماندهی روستاها در قالب مجموعه های روستایی به منظور خدمات رسانی بهتر و مؤثرتر

۵- ماده ۲۷ و اسناد تفصیلی برنامه ششم توسعه

۵- سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران - سند فرابخشی:

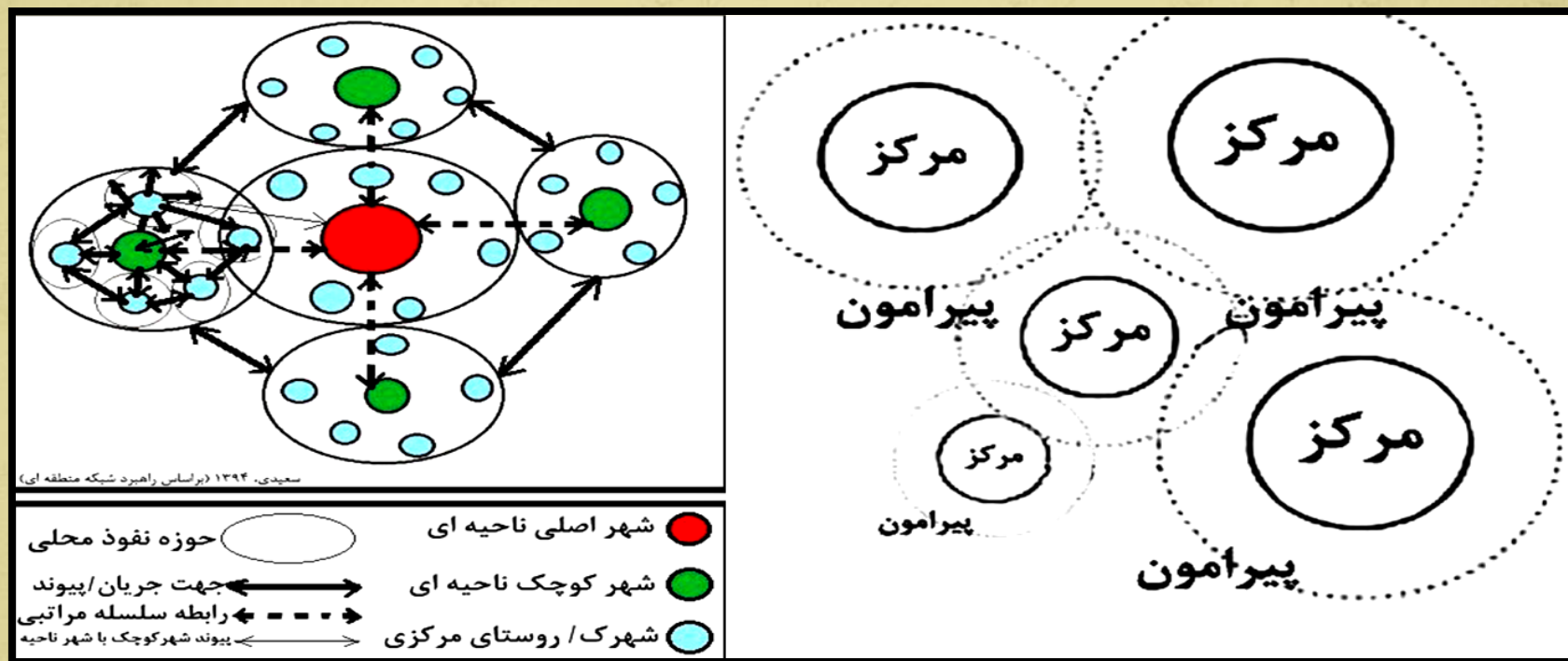

سند تفصیلی برنامه ششم توسعه
اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران
(۱۳۹۵-۱۳۹۹)

حوزه فرابخشی

تفاوت های طرح منظومه روستایی با طرحهای ناحیه ای و ساماندهی

تفاوت های راهبرد شبکه منطقه ای با مدل قطب رشد

مدل شبکه / خوشه منطقه ای	مدل قطب / مرکز رشد	معیارهای مقایسه
<p>تأکید بر فعالیت‌های چندبخشی، عمدتاً وابسته به منابع و مزیت‌های سطح محلی و سرمایه گذاری‌های کوچک و متوسط مقیاس منطقه ای؛</p>	<p>تأکید بر فعالیت‌های صنعتی شهری به عنوان بخش راهبردی توسعه منطقه‌ای؛</p>	<p>بخش پایه اقتصاد</p>
<p>پیوندی افقی بین ترکیبی از تعدادی مراکز با حوزه پیرامونی اش با تخصص ویژه و مزیت‌های رقابتی؛</p>	<p>نگاهی مطلق به دنیای واقعی برمبنای سلسله مراتب از بالا به پایین با مرکزیت شهر بزرگ؛</p>	<p>نظام شهری</p>
<p>تصویری از مجموعه فعالیت‌های حوزه روستایی - شهری با رشد هماهنگ ناشی از پیوند نواحی روستایی و شهری به همراه افزایش تراکم راههای حمل و نقل بین روستایی (منطقه ای)؛</p>	<p>روستاها، نواحی واپس مانده و وابسته و متکی به محرکه‌های پخش یا تسری به پایین از سوی شهرها؛</p>	<p>روابط شهر و روستا</p>
<p>تأکید بر نظام برنامه ریزی غیرمتمرکز با یکپارچگی و مشارکت چندبخشی (بین بخشی) و فعالیت‌های روستا - شهری در سطح محلی؛</p>	<p>تأکید بر نقش گره‌ها یا کانون‌های شهری به عنوان بازیگران اصلی توسعه (برنامه ریزی بخشی بالا به پایین)؛</p>	<p>شیوه برنامه‌ریزی</p>
<p>تأکید بر تنوع فعالیت کشاورزی، صنایع تبدیلی کشاورزی، تولید کارخانه ای مبتنی بر منابع، خدمات شهری، آموزش نیروی انسانی و شبکه حمل و نقل بین سکونتگاهی محلی.</p>	<p>تأکید بر فراهم سازی عمومی زیرساخت‌های اقتصادی برای صنعت شهری و توسعه راههای اصلی در سطح ملی.</p>	<p>حوزه‌های سیاستگذاری</p>

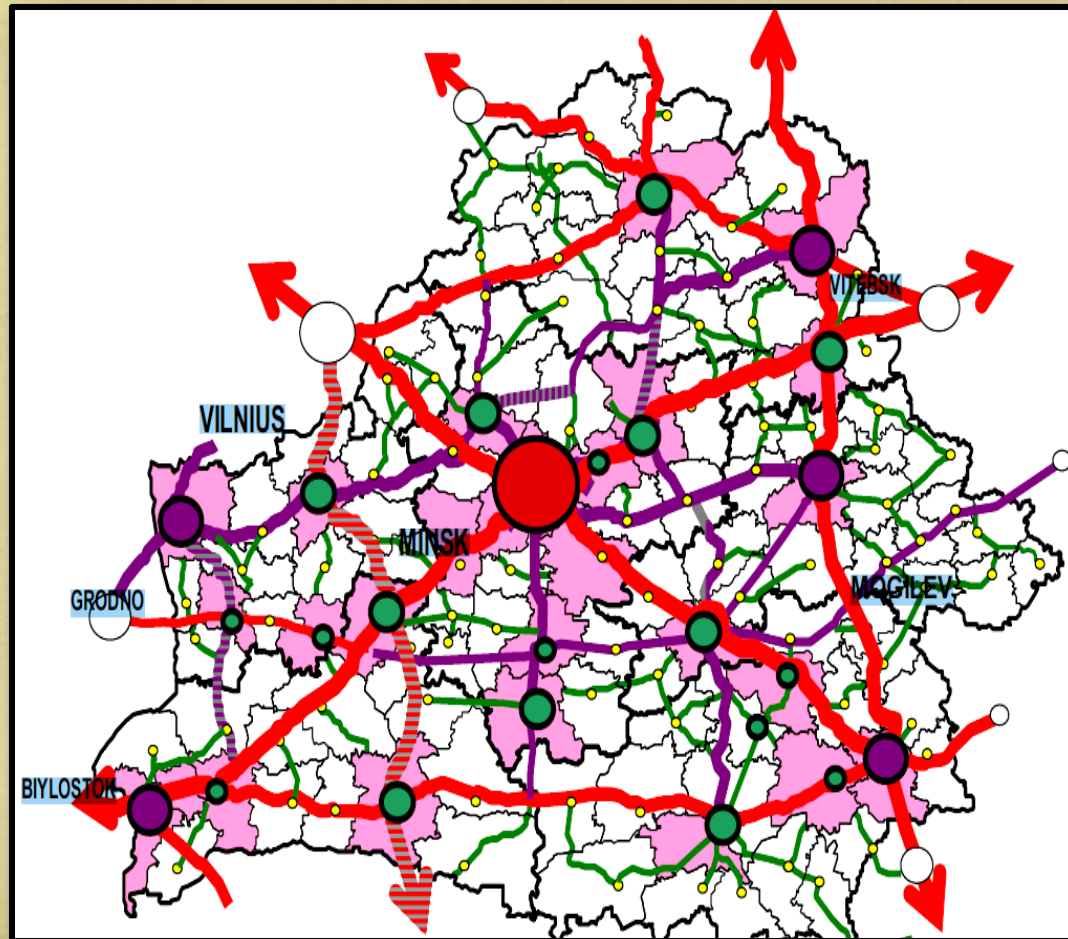
تفاوت های طرح های منظومه با طرحهای ساماندهی

محورها	طرح ساماندهی فضا و سکونتگاه های روستایی	طرح توسعه پایدار منظومه های روستایی
نظام سکونتگاهی و فعالیتی	نگاهی مطلق به دنیای واقعی بر مبنای سلسله مراتب از بالا به پایین با مرکزیت شهر بزرگ؛	پیوندی افقی بین ترکیبی از تعدادی مراکز با حوزه پیرامونی اش با تخصص ویژه و مزیت های رقابتی؛
رویکرد به برنامه ریزی	جامع	فضایی-راهبردی
موضوع برنامه ریزی	غلبه بعد کالبدی نسبت به سایر ابعاد	یکپارچه
روش تهیه طرح	اثباتی-کمی-کارشناس محور	ترکیبی-کمی، کیفی-اجتماع محور
روابط شهر و روستا	روستاها، نواحی واپس مانده و وابسته و متکی به محرکه های پخش یا تسری به پایین از سوی شهرها؛	تصویری از مجموعه فعالیت های حوزه روستایی - شهری با رشد هماهنگ ناشی از پیوند نواحی روستایی و شهری به همراه افزایش تراکم راه های حمل و نقل بین روستایی (منطقه ای)؛

تفاوت های طرح های منظومه با طرحهای ناحیه ای

برنامه ریزی توسعه یکپارچه منظومه های روستایی	طرح توسعه و عمران (جامع) ناحیه ای	عناصر اصلی سازنده مبنای نظری
اقتصاد سیاسی	تکنوکراتیک و محصول کار کارشناسی	ماهیت برنامه چیست؟
بسیج اجتماعی	هدایت اجتماعی	ماهیت فعالیت برنامه ریزی چیست؟
تسهیل گر و آینده شناس	دانای کل – طراح سیستم (از طریق مدل سازی و شبیه سازی)	برنامه ریز چه کاره است و چه می کند؟
نظام فضایی	نظام فضایی	چه چیزی برنامه ریزی می شود؟
همه سیستم ها(محیطی و اجتماعی – اقتصادی و کالبدی)	نظام کالبدی	برنامه ریزی چه موضوعاتی را شامل می شود؟
شناخت ، تحلیل و سیاست	شناخت ، تحلیل و طرح	اصلی ترین گام ها در فرایند تهیه برنامه کدام است؟
پراگماتیسمی - ترکیبی (کمی و کیفی) – مردم محور	اثباتی – کمی-کارشناس محور	روش اصلی تهیه برنامه کدام است؟
محلی (با تاکید بر پیوندهای روستایی – شهری)	ناحیه ای (با تاکید بر نقش شهرها)	برنامه ریزی در چه سطحی انجام می شود و سطوح گوناگون چه ارتباطی با هم دارند؟
شبکه ای، پیش اندیشیده شده، انعطاف پذیر	سلسله مراتبی(عمودی)، پیش اندیشیده شده، حساس به بازخورد	چه برداشتی از اجرای برنامه وجود دارد؟

نکات مورد توجه در فرآیند تهیه طرح‌های منظومه روستایی

نکات مورد توجه

ردیف	عنوان
۱	ضرورت بهره گیری از رویکرد برنامه ریزی مشارکتی بعنوان یکی از ارکان اصلی مطالعات طرحهای منظومه روستایی
۲	الزام به استفاده از مدیر علمی و همچنین متخصصین حوزه های اقتصادی و اجتماعی در فرآیند انجام مطالعات
۳	بهره گیری از تیم قوی در تهیه بانک اطلاعات GIS و همچنین تهیه نقشه های مربوط به طرح
۴	مراجعه به تمامی روستاها و آبادی های منظومه (روستاهای زیر ۲۰ خانوار نیز مورد تاکید است)
۵	تاکید بر استفاده از داده های اولیه (برداشت های میدانی مشاور) علاوه بر داده های ثانویه (استعلام ها و داده های آماری دستگاه ها)
۶	برگزاری جلسات با دستگاه های ذیربط در مطالعات شناخت و به ویژه در مرحله تدوین برنامه ها و پروژه های پیشنهادی
۷	ضرورت استفاده از رویکردها و مفاهیم مورد نظر بنیاد مسکن در تهیه طرحهای منظومه (جریان، پیوند، ساختار، سازمان، زنجیره ارزش و ...)
۸	ضرورت تعریف نقش و عملکرد برای تمامی روستاها در یک نظام همکاری شبکه ای
۹	رعایت برنامه زمانبندی تهیه طرح (برای پرهیز از مسائل و مشکلات مالی، تمدید قرار دادها و ...)
۱۰	استفاده حداکثری از خلاقیت و بهره گیری از روش ها و تکنیک های جدید در روند تهیه طرح (روند پیشرفت در طرحهای بابکنار، گچساران و میامی)